

Richard
Rohr
Na prahu
proměny

DENNÍ
MEDITACE
PRO MUŽE

**RICHARD
ROHR
NA PRAHU
PROMĚNY**

Richard Rohr Na prahu proměny

DENNÍ
MEDITACE
PRO MUŽE

Uspořádali
Joe Durepos
a Tom McGrath

Vyšehrad

*Věnováno Stephenu J. Pichovi,
jehož neúnavná práce a vášnivá vize
rozšířily naši práci s muži do devíti zemí
a třinácti regionů Severní Ameriky.*

Z anglického originálu
On the Threshold of Transformation:
Daily Meditations for Men,
vydaného nakladatelstvím Loyola Press
a Jesuit Ministry v Chicagu roku 2010,
přeložil Pavel Černovský
Typografie Vladimír Verner
Odpovědný redaktor Martin Žemla
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1602. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 180 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Copyright © Richard Rohr, 2010
Translation © Pavel Černovský, 2017

ISBN 978-80-7429-585-0

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

Obsah

Pár slov ke čtenáři	9
Ezauovi synové: muži dnešní doby, muži všech dob	13
Č Á S T 1	21
Mužská cesta – příroda, mytologie a širší příběh	
Č Á S T 2	71
Muž v kultuře a společnosti – Bůh, moc a hanba	
Č Á S T 3	149
Duševní práce pro muže – zloba, stín, iniciace a cesta sestupu	
Č Á S T 4	251
Paradox proměny – změna, utrpení a svoboda	
Č Á S T 5	323
Mužské archetypy a integrovaný muž – král, bojovník, kouzelník, milovník	
O autorovi	399

Pár slov ke čtenáři

Před téměř dvěma lety jsem se obrátil na Richarda Rohra s nápadem vydat knihu o mužské spiritualitě, která by slučovala moudrost z celého jeho díla. Můj návrh zněl, abychom prohledali všechny jeho audionahrávky, knihy, zápisy z přednášek, neuveřejněné materiály a denní modlitby ze stránek Centra pro akci a kontemplaci – zkrátka všechno, co se dotklo tématu cesty mužské duše.

Richarda to zaujalo a vybídl mě, abych se pustil do práce. Určité zkušenosti s vybíráním a kompilováním moudrosti duchovních učitelů jsem už měl z minulosti. Tento projekt však vycházel z intenzivní osobní touhy hlouběji porozumět transformativní Richardově práci, která mi už tolik let mění život, a podělit se o svoje zkušenosti.

V polovině devadesátých let ztratilo to, co označujeme za moderní mužské hnutí, dosavadní energii a přešlo do podzemí. Richard Rohr nenápadně přinesl model mužské spirituality, který byl teologicky solidní a psychologicky promyšlený. Spojil velkou křesťanskou duchovní tradici s hlubokými vhledy z oblasti psychologie, mytologie a antropologie. Pak začal organizovat „Mužské přechodové rituály“, které nabízely proměňující zkušenost mužům všeho věku. Tento iniciační proces je založený na desetiletích Richardova studia a staletích lidské moudrosti.

Záhy potom, co jsem se pustil do tohoto projektu, se na mě snesla série nehod, které by příliš pokoušely vaši důvěru, kdybych je měl všechny vyjmenovat. Jeden kamarád

mi navrhl, abych si změnil jméno z Joe na Job. Zasmál jsem se, ale on to nemyslel jako vtip.

A tak jsem tuto knihu při práci na ní současně prožíval. Mohu vás ujistit, že jde o materiál, který byl otestován v praxi. Moudrost, kterou najdete na následujících stránkách, jsem použil k tomu, abych prošel nejnáročnějším obdobím svého života. Nemohu říct, že by bylo dobré, že mě a mou rodinu postihla kalamita, mohu ale říct, že dobré bylo to, co z ní vzešlo.

Viděl jsem už, jak Richardova práce pomohla mnoha mužům. Sám jsem také při práci na této knize okusil na vlastní kůži Richardův dar moudrosti, která dovede proměnit bolest a tragédii v požehnání. Víím jistě, že v této knize najdete mnoho věcí, které vám pomohou na vaší cestě. Měl bych vás však varovat – nejde o denní modlitby. Jde spíš od „denní konfrontace“. Není to kniha inspirativní – přinejmenším ne v nějakém sentimentálním smyslu. Je pravdivá a odvážná, a vybízí nás, abychom byli taky takovými.

Richard muže nabádá, aby se změnili, a říká nám, že změna je těžká, že zahrnuje utrpení a že práce, kterou změna vyžaduje, je náročná a namáhavá. Nemyslete si však, že mužská cesta je jenom bídná dřina. V mnohém, co tu Richard říká, se ozývá laskavý, povzbudivý duch. Zní tu, jelikož Richard ví, že na druhé straně utrpení se nachází celost a plodnost. A navíc, Richard nás nepovzbuzuje z lavičky. Je hned za zatáčkou, prozkoumává terén, vyzývá nás, abychom ho následovali.

Richard mužům ukazuje, jak mohou nevyhnutelné rány života přijmout, ne se kvůli nim vztekat. Když své utrpení přeneseme do posvátného prostoru, můžeme ho posvětit. Richard nás učí, jak se podívat do svého stínu a jak se toho, co tam uvidíme, neleknot, ale spíš se s tím, co tam

nejdeme, spřátelit a jak to respektovat. Žádá nás, abychom svou bolest nepřenášeli na druhé ani ji sami druhým nepůsobovali, ale abychom jí naslouchali a učili se od ní.

Richard nabízí všeobjímající vizi. Na cestě muže má všechno své místo. Naše nezdary, zlomená srdce, porážky i vítězství; naše rány, sny i vášně; naše konce i začátky – to vše má své místo v našem příběhu a v naší proměně ze stínových mužů v muže skutečné. Všechno má svůj význam a všechno má své místo.

Tato kniha je pozvánkou a průvodcem. Doopravdy pomáhá. Vím to. Ponořte se do ní, a sami uvidíte.

S požehnáním na vaši cestu
Joe Durepos
Woodridge, Illinois
duben 2010

Ezauovi synové: muži dnešní doby, muži všech dob

Pomalu si zvykáme, že jako součást mediálního zpravodajství slýcháme i zprávy o mužích, kteří zavraždí své spolupracovníky, děti nebo i celou rodinu. Případá nám to přirozeně ohavné a v duchu usoudíme, že muž, který něco takového spáchal, musel být buď opilý, zfetovaný, nebo psychicky nemocný, a mnohdy je to také pravda. Ještě častěji se však pravá „příčina“ bude nejspíš nacházet v hlubších vrstvách, než jaké představují tyto na první pohled patrné závislosti či choroby.

Žádné přesné statistiky sice nemám, domnívám se však, že četnost těchto zločinů narůstá od doby nedávné ekonomické recese – kdy lidé přicházejí o práci a doléhá na ně strach s tím spojený. Jen na tyto faktory bych však vinu za takové jednání svalovat nechťel. Pokusím se proto nastínit několik dalších faktorů, které působí v hlubších vrstvách. „V ohrožení“ – a možná dokonce ve vážném ohrožení – se dnes ocitají muži jako společenská třída.

Zřetelně je to patrné u vojáků vracejících se z Iráku a Afghánistánu. Když jsem loni organizoval duchovní obnovu pro vojenské kaplany, viděl jsem, že mnoho z těchto mužů a žen trpí post-traumatickou stresovou poruchou. Mnoho mladých mužů vstupuje do armády, jak tvrdí Edward Tick ve své slavné knize *War and the Soul* (Válka a duše), protože hledají nějaký druh iniciace. Čeká je však jen obrovská deziluze.

Po dvaceti letech práce s muži, pro které organizuji pobyty v ústraní a přechodové rituály, poskytuji jim duchovní

vedení a pracuji s nimi i ve vězení, jsem dospěl ke smutnému poznání, že typický západní muž má silný pocit, že je v pasti. Je uvězněný ve svém nitru, a přitom nemá téměř žádný hluboce smysluplný vnitřní svět, který by nabízel možnost uzdravení a poskytoval vedení. Z historického hlediska se jedná o situaci, kterou spiritualita nazývá „ztrátou duše“. Ztráta duše v budoucnosti či po smrti nenastává, pokud k ní nejprve nedorazí už zde.

Po staletí muže nabádáme a odměnami motivujeme, aby žili „vnější“ život založený na podávání výkonů, často popisovaných v kategoriích „vítězství, nebo prohra“. Stačí si poslechnout, jak mluví malí kluci – i ti už tento pohled za společného povzbuzování tatínka i maminky absorbovali. Primárním „mýtem“ většiny mužů, jehož optikou pohlíží na veškerou skutečnost, je svět sportu, videoher, soutěží a reality show typu „Amerika má talent“, svět, ve kterém jde o to „se ukázat“. Ať mi někdo zkusí dokázat, že přeháním.

Tento světonázor nezná žádné mezistupně, ale jen vítěze a poražené, a pro ty, které označí za poražené – nebo se za takové označí oni sami –, v něm existuje jen malá naděje na růst či vykoupení. V intencích gigantického systému odměn a trestů je na Západě prezentováno dokonce i evangelium – což, jak soudím, dává smysl kněžství, které je převážně mužské. Takto my zkrátka s oblibou strukturuje realitu. O uzdravování, růstu či vnitřním duchovním vývoji mluvíme málo a málo o ně i pečujeme. Jako první slyším často od tvrdých chlapů otázku: „Nač bych já potřeboval uzdravovat?“ Už to slovo zní mnoha mužům divně. Evokuje jim změkčilost a nesamostatnost – a právě v tomto odmítnutí spočívá zaručený návod, jak si vypěstovat obrovský stínový svět a nevědomé naprogramování, které tahá za nitky. Lze pak všechny ty ustavičné skandály

v politice, na Wall Street i v církvích skutečně považovat za takové překvapení?

Jako „stínový svět“ označuji jednoduše všechny aspekty našich vzpomínek a prožitých bolestí, které zůstávají skryté v nevědomí, ten typ věcí, kterým nejsme právě v tuto chvíli připraveni čelit. Tyto pocity, motivace, strachy a tlaky na nás mají velký vliv, my je však nemáme vědomě pod kontrolou, a proto obvykle napáchají víc zla než užitku. Cílem duchovního uzdravování není nic jiného než přivést tyto záležitosti do vědomí, což sice často vyvolává nemalou bolest, ale také to přináší hlubokou útěchu.

Jednou jsem skupině katolických mužů předložil myšlenku, že evangelium nastavuje vztah mezi lidstvem a Bohem tak, aby z něj všichni vyšli jako vítězové. Na konci ke mně přistoupil jeden očividně úspěšný muž a řekl: „Ale otče, to by přece nebylo vůbec zajímavé!“ Ten muž by přišel o veškerou motivaci, pokud by nemohl svůj život zasadit do rámce soupeření a rozdělování na vítěze a poražené. Nepřekvapí, že sám sebe viděl jako ztělesnění vyvoleného a vítěze: byl to zdravý, bílý, heterosexuální Američan, římský katolík a pravděpodobně republikán. Žádný div, že tohle řekl Ježíš člověku, který nepatřil k vyvoleným: „Takovou víru jsem nenašel ani v Izraeli.“

Zkuste jakékoliv typické ženě z téměř jakéhokoliv etnika, ať už vzdělané, či nevzdělané předložit následující plán: „Nebudeš mít žádné blízké přátele ani důvěrníky; vyvaruješ se všech projevů potřebnosti, slabosti i něžné intimity; jiné ženy se nebudeš dotýkat, pokud k tomu nebude existovat nějaký pádný důvod; nesmíš brečet; nedoporučuje se ti důvěřovat svému vnitřnímu vedení, ale jen vnějším autoritám a ‚velkým‘ lidem; a budeš sebe sama posuzovat podle rolí, titulů, auta, domu, peněz a úspěchů. Ostatní buď patří ke tvému kmeni, nebo znamenají konkurenční

hrozbu – či jsou absolutně nezajímaví!“ A pak jí povězte: „Právě tak se skoro pořád cítí muž.“ Mužství může snadno představovat velice osamělý a sebezničující svět.

Na takový plán by přistoupilo jen hodně málo žen. Když feminismus i sociální inženýři tvrdí, že typický muž má ve většině společností mnohem více možností a šancí k vzestupu, mají pravdu. Zřídka ale dodávají, že mluví hlavně o vnějších možnostech. Po čtyřiceti letech duchovní práce s mnoha skupinami na různých úrovních jsem přesvědčený, že vnitřních možností mají ženy mnohem více a jejich vnitřní život je bohatší – byť neurotický je srovnatelně. Mužům se nabízí více vnějších možností, ženám vnitřních. Taková je norma.

Když chtějí ženy popisovat své vnitřní stavy a pocity nebo mluvit o tom, co skutečně chtějí a potřebují, mají k tomu mnohonásobně bohatší slovník než muži. Většinou mají také mnohem jemněji nuancovaný emocionální život a v oblasti vztahů jsou obecně schopnější než muži. To jsem si ověřil vlastním typem výzkumu: v obchodech, na ulici i na procházce přírodou je u žen třikrát pravděpodobnější než u mužů, že pozdraví, řeknou „pardon“, „omlouvám se“, „díky“ či i jen popřejí „dobrý den“. Spousta mužů neřekne „s dovolením“ ani ve chvíli, kdy se ženou vpřed a vy jim uskakujete z cesty – nejspíš je to jakási zpomalená verze silničního šílenství. Třeba mi to tak připadá proto, že jsem sám muž, a pravidla by vypadala jinak, kdybych byl žena. Buď jak buď, kladu si otázku, nakolik je typický Američan schopen vztahů – ba nakolik o ně vůbec má zájem.

Jaké jiné jednání bychom však mohli očekávat od muže, který neumí identifikovat – a o to méně sdílet – svůj smutek, vztek či bezedný žal – často vyvolaný tím, co miloval a co ztratil, nebo světem, o němž kdysi dávno snil, že nastane? K nejpřekvapivějším, ale nejpoučnějším objevům patnácti

let vedení mužských iniciačních rituálů (viz stránky www.malespirituality.org) patří zjištění, že velká část mužské zlosti je ve skutečnosti mužský smutek. Oni sami to často nedovedou poznat a hodně si jich pravděpodobně připadá jako „rozhněvaní muži“. Často jde o muže velice smutné, kteří však postrádají jakýkoliv diferencovaný svět pocitů, nemají adekvátní slovník, mužské přátele, se kterými by se mohli cítit jistě, a nemají vnitřní prostor ani vnější podmínky, které by jim umožňovaly tuto pocitovou hlubinu otevřít – a to ani v kostelech, ani u svých partnerek a partnerů.

Vím, že vstupuji na posvátnou půdu, ale přesto to řeknu: církve často dostatečně nepodporují vnitřní život. Nahrazují vnitřní cesty k Bohu dogmatickými a morálními systémy a pocitem přináležitosti. To pak oslabuje i vnější jednání. Tento postoj jsem ochoten hájit před nejvyššími představiteli katolické hierarchie, protestanského výkladu Písma i fundamentalistické rozumářské gymnastiky.

Pravý důvod, proč vůbec existují tyto vnější hierarchie, zjednodušující a dualistické výklady Písma a racionalistický fundamentalismus, spočívá především v mužské neochotě cítit, trpět, prohrávat a postavit sám sebe třeba i jen s tou nejzákladnější empatií do pozice outsidera. Je to samozřejmě právě to postavení, v němž se ocitl a trpěl Ježíš, a „podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“ (Fp 2,8)!

Co se tedy dá udělat pro muže, manžele, otce, syny a bratry? V první řadě je důležité si uvědomit, že tento problém znalo mnoho různých kultur z celého světa v celých dějinách. Chápaly, že muži nevejdou do svého nitra, dokud a pokud nebudou muset – a to už je často příliš pozdě. Mužům ve věku zhruba mezi třinácti a sedmnácti lety proto tyto kultury garantovaly a strukturovaly určitou vnitřní cestu. Tomu se říkalo iniciace. Je dokonce pravděpodobné,

že iniciace ve většině případů nezafungovala, přesto si tyto kultury uvědomovaly, že jde o proces, který je nezbytný k sociálnímu přežití kmene. Účinek iniciace zapůsobil na určitý počet mužů dostačující k zajištění existence stařešinství: existence moudrých mužů, kteří překročili hranice ega, ovládání a moci a vstoupili do druhé poloviny oblasti života mužů s nedualistickým myšlením, které nazýváme moudrost.

K iniciaci se ve většině kultur používala dvojí metoda: dlouhá samota a mlčení, nebo ritualizované posvátné utrpení. Takový byl tavicí kotlík mužů. Spousta kultur z různých oblastí a dob dospěla k témuž nevyhnutelnému závěru: jiný způsob neexistuje.

Pokud naše církve neobjeví způsob, jak muže učit vnitřnímu životu – místo dogmatických a morálních systémů a místo pocitu přináležitosti, což všechno dovede olympiáda mnohem lépe! – a jak potvrzovat jeho smysl, povzbuzovat ho a strukturovat, pak si nejsem jistý, jaký důvod by další pokračování existence církví mělo mít. Celou polovinu lidstva necháváme na holičkách, což znamená, že zrazujeme i tu druhou polovinu. Organizované náboženství neplní svůj nejvlastnější úkol, jímž je proměňovat člověka na hlubší úrovni.

Stručně řečeno, nahrazujeme symbolický život životem intelektuálním, život vnitřního smyslu životem racionálním a volání k cestě, kterou by muži dovedli skutečně respektovat, nahrazujeme komfortním křesťanským klubem. My můžeme žít bez úspěchu, ale duše nemůže žít beze smyslu.

Důležité poselství lze nalézt v příběhu Jáкова a Ezaua v Genesi 27. Jako Ezau jsou i dnešní muži oklamáni vlastními bratry i otci a oloupeni o své nejzákladnější přirozené právo. Není divu, že dnešní Ezau „pomýšlí na pomstu.

Chce ... zabít“ (Gn 27,42). Nelze vzít muži jeho duši nebo mu jeho duši neukázat, aniž by to mělo hrozné důsledky pro rodinu, komunitu, církev a společnost jako celek. Jako by Ezauův výkřik zněl věčně: „Což máš jen to jedno požehnání, otče? Požehnej mně, také mně, otče!“ (27,38).

Povšimněte si, že v tomto slavném příběhu jsou Jákob i Ezau oba vedeni čistě vlastním zájmem a oba usilují o maximalizaci vlastních „vnějších šancí“. Tak vypadá každý neiniciováný muž ve všech kulturách, včetně biblické hebrejské kultury. Cestu k „vnitřním šancím“ jim otevírá jejich matka Rebeka, to ona vede každý krok jejich cesty, chrání je před sebou navzájem, zastupuje jejich otce, napravuje jejich lstivost a chrání je před jejich vlastními podvody a ambicemi.

Rebeka možná není dokonalá – to opravdu není. Ale má alespoň trochu představitosti, trochu péče, trochu vášně, trochu tvořivosti, trochu odvahy riskovat a trochu vnitřní inteligence, aby překročila prostoduchou hru na vítěze a poražené mezi Jákobem a Ezauem. Napadá mě, jestli Jákob s Ezauem nepředstavují samotný archetyp dualismu vítězství, nebo prohra, všechno, nebo nic, dualistického myšlení, ve kterém se požehnání nedostává nikomu, kdo není sám Jákob.

Není tohle právě jméno víry pro dnešní muže? Musíme mužům pomáhat, aby mohli vykročit za hranice sebezničující hry na bud' – anebo a objevili otevřený a milostiplný prostor neomezeného, živého a Bohem daného světa, který leží v prostoru mezi – kde beztak všichni žijeme.

Tato kniha je plodem měsíců naslouchání, čtení, probírání, redigování a přepisování ze strany dvou mých skvělých přátel, Joea Durepose a Toma McGratha. To oni posbírali mé porůznu rozesté myšlenky, o které jsem se za víc

než dvacet let podělil s různými mužskými skupinami, a uspořádali je do tří set šedesáti šesti meditací. Tak moc jim oběma záleží na ostatních mužích i na onom meziprostoru, „kde beztak všichni žijeme“!

Děkuji jim za jejich trpělivost i velkorysost a tyto meditace vám spolu s nimi nabízím k vlastnímu promýšlení – a k uzdravení, vzhledům do vnitřního světa a také na povzbuzenou, jakkoliv mohou některé z nich na chvíli působit jako odrazení!

Úmyslně jsme tyto meditace nespojili s konkrétními dny, měsíci, svátky ani ročními obdobími. To proto, abyste je mohli číst tehdy, *když jste připraveni*. Nejste-li připraveni, moc vám k ničemu nebudou. Nenuťte se násilně postupovat dál, ale pouštějte se do další meditace až ve chvíli, kdy jste měli dost času, abyste tu předchozí vstřebali, odmítli, nebo aby prostě vyprchala. Za sebe si nejsem jistý, že se každá meditace bude týkat zrovna vás, a vy zase nemusíte souhlasit s mými výklady – ani s nimi bojovat. Nechte mě, ať se mýlím. „Mýlení“ jsem přetvořil v umění, a to mě přivedlo k Bohu. Vás tam dovede také.

Pamatujte, všichni jsme synové Ezauovi, kteří neustále čekají na své „rodové právo“ a stále věří, že dostanou požehnání.

Richard Rohr
Letnice 2010

Č Á S T 1

Mužská cesta – příroda, mytologie a širší příběh

*Nenaučíme-li se svůj život mytologizovat,
nevyhnutelně ho musíme zpatologizovat.*

Richard Rohr

- ✦ Chceme-li dostát svému poslání, vydáváme se na cestu, abychom putovali, dospěli k novému porozumění sobě samotným a našli své místo ve světě.
- ✦ Nevykročíme-li ze zacyklené pasti svých osobních příběhů a životů a nenapojíme-li se na širší příběh toho, co to znamená být mužem, čeká nás život tiché beznaděje.
- ✦ Teprve až opustíme bezpečí svého známého světa, ve kterém máme pocit, že máme všechno pevně v rukou, objevíme, že mytologie je skutečná a pravdivá a že nás může naučit něco hluboce podstatného.
- ✦ Musíme se setkat se svým vnitřním hrdinou a dovolit mu, aby nás provízel dobrodružstvím našeho života.

Mužská cesta

V jistém momentě života se muž musí vydat na nebezpečnou cestu. Je to nezbytné dobrodružství, které vede do nejistoty a které v sobě téměř vždy v nějaké podobě zahrnuje obtíže a selhání. Muž se na této cestě učí důvěřovat více Bohu než svým vlastním představám o tom, co je dobré a co špatné, a než vlastnímu sebehodnocení.

S tímto příběhem se setkáváme v bezpočtu mýtů, pohádek a legend. Muž opouští pohodlí domova, aby se mohl vrátit a domov objevit a – jak napsal T. S. Eliot „poprvé ho poznat“.

Dnes obvykle hledáme útočiště v nehybném světě myšlenek a názorů a smysl hledáme v práci a kariéře. Často zaměňujeme role, které hrajeme, za opravdový život. Každý muž ale nakonec začne vnímat, že v jeho životě cosi schází. Toto volání k uvědomění může zakusit v podobě šepotavé výzvy, mocného snu, nebo náhlé a ostré životní změny – ale ať se objeví v jakékoliv formě, je nutné ho uposlechnout.

*Cítím neurčité volání k něčemu víc?
Jsem ochotný mu věnovat pozornost?*

Volání dále

Mladý muž v první polovině života je přesvědčený, že životní pravdy se nacházejí kdesi jinde, venku, daleko od domova – daleko od něho samotného. Hledá svou duši. Hrdinové klasických příběhů o mužských iniciačních rituálech se často nejdříve toulají nazdařbůh, putují, aniž mají na mysli konkrétní cíl. Domnívají se, že nové obzory jim odhalí jejich skutečnou identitu, důvod, proč tu jsou, a jejich životní vizi.

Každý muž však, tak jako Jákob, nakonec procitne z dlouhého spánku a řekne: „Jistě je na tomto místě Hospodin, a já jsem to nevěděl!“ (Gn 28,16). Velká pravda života nás mužů zní, že v první polovině života musíme často opustit domov, než se do něho budeme později moci navrátit a najít v něm svou duši.

*Kdy jsem pocítil volání dále?
Co mě volalo? Kam mě to zavedlo?*

Velké putování za posláním

Velké legendy o svatém grálu se v Evropě poprvé objevily kolem roku 1180 a vzkvétaly až do roku 1350. Jejich popularita nastala v téže době, kdy se evangelium buď nekázalo, nebo postupně ztrácelo pro křesťanské muže význam. Příběhy o grálu – vznikající ve verzích německých, francouzských i anglických – se pro laiky staly nástrojem, pomocí kterého mohli popisovat duchovní cestu a rozumět jí neakademickým způsobem.

V těchto příbězích vždy figurovala nějaká výprava či putování. Byly to v pravém slova smyslu mýty, avšak mýty ukotvené v mužské realitě. *Mýtus* označuje něco, co je podstatným způsobem pravdivé na nejhlubších rovinách života. Mýty o svatém grálu odrážely laickou křesťanskou spiritualitu v její nejpravdivější podstatě.

Dnes už nám takové výpravy za nějakým posláním nepřipadají ani reálné, ani lákavé. Mnoho z nás si není svými duchovními cíli jisto. Ve své existenci dokážeme stěží vysledovat nějaké smysluplné vzorce, o posvátnosti svého původu příliš přesvědčeni nejsme, nebo o něj dokonce nemáme ani zájem. To je velká krize smyslu, která vyvolává ztrátu naděje a vede k absenci vize.

*Vidím svůj život jako hrdinskou výpravu,
která má svůj smysl a cíl? Mám potřebnou podporu,
abych se mohl vydat na výpravu?
Co potřebuji, abych mohl dnes vyrazit?*

Svatý grál

O krvi se v nejrůznějších kulturách hodně psalo. Krev má v tradičních příbězích hluboký, archetypální význam, a to jak coby základní životní energie, tak jako základní symbol smrti. Dramaticky to vyjadřuje eucharistie. Přijímáme do sebe esenci jiného, a ta k nám promlouvá na buněčné, fyzické rovině. Tato zkušenost může mít hluboce proměňující účinek, pokud to jen my sami dovolíme. Stáváme se jednoduše tím, co jíme a pijeme.

Síla této zkušenosti se dnes částečně vytratila. Při některých dávných iniciačních rituálech pili muži skutečnou krev svých stařešinů a hrdinů. Při dnešní eucharistii se však prvotní Večeře občas mění v pouhou sterilní karikaturu – okrášlenou kraječkami na oltáři a hedvábným šatem kněží. To nás odvádí od velice konkrétního symbolu: pijeme krev svého hrdiny – Krista – a splýváme s ním v jedno. To je dobrá věc. Kdybychom něco takového neměli, museli bychom si to vymyslet.

*Co pro mě znamená křesťanský rituál eucharistie,
je-li součástí mého života?*

*Pokud eucharistický rituál ve svém životě
nemám, jakou jinou formu či symbol, jež by mi
umožnily mít podíl na podstatě nějakého hrdiny,
bych mohl použít?*

Hledání vize

Domorodí Američané se jako mladí muži vydávali hledat vizi do divočiny. Našli si osamělé místo a pak čekali. Domů se nevraceli, dokud neobdrželi svůj osud a dokud od Velkého ducha nedostali své pravé jméno. Toto jméno mladému muži řeklo, kým je a jaký bude cíl jeho života.

V křesťanské tradici mělo podobně fungovat biřmování. To mělo lidem umožňovat, aby prožili razantní zkušenost svatého Ducha spočívajícího v jejich nitru, a často si přitom vybírali jméno, které vzhledem k této zkušenosti neslo duchovní význam. Ne vždy přitom sice docházelo i k nalezení vlastní životní vize, přesto je však zřejmé, že křesťanské svátosti jsou vybudovány na hlubokých a trvalých iniciačních vzorcích.

Mnoho z nás toto hledání vize stále ještě teprve čeká, stejně tak jako „biřmování“ duše. Právě po této vnitřní vizi, která by mužům pověděla, jakým způsobem patří do světa a co tu mají vykonat – což je často něco odlišného od toho, co dělají, aby měli z čeho zaplatit účty –, mnoho mužů touží, a přitom někteří ani nemají slova, jimiž by to vyjádřili.

*Zaslechl jsem někdy své pravé jméno?
Co mám tady na zemi vykonat?*

Radikálně dobrotivý vesmír

Tradiční mýty a příběhy nám předkládají vesmír, který je buď dobrotivý, nepřátelský, nebo lhostejný. Právě to hledají děti ve filmech, knížkách, a dokonce ve videohrách – hledají podobu svého vesmíru. Zralí křesťané by měli chápat, že náš vesmír je vesmír štědrý a dobrotivý, jak ho popisuje první kapitola Genese. Ta nám říká nejen, že svět je dobrý, bezpečný a stojí na naší straně, ale také, že je tu ještě Někdo, kdo *při nás* stojí ještě víc než my sami!

Aby se tato pravda mohla stát životodárnou, je nutné ji procítit, porozumět jí a vycházet z ní. Úlohou zdravého náboženství je otevírat nám oči pro svět, ve kterém všechno víří smyslem. Nebe bychom teologicky mohli nazvat „transcendentním nitrem“ všeho. Nebe není ani tak nějaké místo jako spíš plná hloubka dynamiky věcí *zde*. Proto Ježíš řekl „království Boží je mezi vámi“ (L 17,21)! Než se nebe posléze stane zkušeností na navěky, je nejprve zkušeností *zde* a nyní.

*Kdy a za jakých okolností jsem poprvé začal chápat,
že jsem součástí širšího příběhu?*

Všechno má své místo

Širšímu příběhu, jehož jsme součástí, můžeme začít rozumět spoluúčastí na jedinečném křesťanském vnímání času, procesu a cesty. Toto vnímání je nádherně popsáno v legendě o putování za svatým grálem: jde o příběh mladého muže hledajícího Boha a sebe sama. Přes neustálé zkoušky a pokušení se mladý muž přibližuje k Bohu, a to takřka bezděčně. Bůh ho provádí rodinou, selháním, násilím, navštívením, zradou, sexualitou, přírodou, stínem a vizí. Přichází k němu „přestrojený za jeho život“. Příběh putování za svatým grálem je vyprávěn jazykem, ke kterému se většina mužů dovede vztáhnout, ne „kostelním“ jazykem. Je vyprávěn prostřednictvím svalů, zásluh a smyslu.

Na této cestě je vše nezbytné a naplněné milostí. Pro muže, který se vydal na výpravu za posláním se vesmír stává okouzlejícím – což je účinek, kterého dosahuje dobré náboženství. Neexistují slepé uličky, promrhaný čas, zbytečné postavy ani příhody, jež by neměly smysl. Všechno je naplněno smyslem a ve všech věcech čeká Bůh, aby promluvil a požehnal. Jakmile se muž vydá na svou skutečnou výpravu a začne klást ty správné otázky, všechno má své místo.

*Když se nyní ohlédnu za svým životem,
kde jsem schopen spatřit požehnání a smysl,
ačkoliv jsem je tam třeba dřív neviděl?*

Do divočiny

Každý muž, který se vydá na duchovní cestu, musí vyjít do divočiny a postavit se svým démonům. Markovo evangelium nám říká, že Ježíše „Duch vyvedl na poušť“ (Mk 1,12), což nejspíš naznačuje, že člověk se pravděpodobně nevydává do své pustiny, dokud ho k tomu nedonutí okolnosti. Na stejném místě se říká: „byl mezi dravou zvěří“, ale konečně i: „andělé ho obsluhovali“ (1,13). Zdá se tedy, že muž, který má dost odvahy, aby se postavil svým démonům, se také může setkat s anděly své lepší přirozenosti. Důležité je pořadí: nejprve divá zvěř, andělé až jako druzí.

Stínový materiál v sobě máme všichni, ale muž, který je ochotný čelit svým temným sklonům, v sobě objeví své nejhlubší vnitřní dobro i božskou přítomnost. Někteří muži v sobě božskou přítomnost nikdy neodhalí, protože se nedovedou odhodlat ke konfrontaci se svými démony. Tento proces si nezkoušejte vykonstruovat, nepokoušejte se vyrobit si anděly. Jde o něco, co vám bude učiněno – jen nesmíte nenávidět pád, ani z něj mít strach.

*Jaká překážka mi stojí v cestě, abych se střetl se svou
vnitřní temnotou?*

*Jsem ochotný vejít do divočiny svého vnitřního života,
aniž vím, co tam najdu?*

Skvělý den na velké věci

Ve všech velkých legendách byl hrdina téměř vždy obyčejný muž s nejméně jednou tragickou vadou. Jako kdokoli z nás, nebyl to ani světec ani bůh, ale byl ochotný a schopný soustředit se na své putování. Cíl se obvykle nacházel za hranicí jemu známých schopností – a skutečným cílem často bylo setkání s Bohem, ačkoliv to hrdina až do samého konce nevěděl.

Válečníci z Velkých plání prý podle legendy zdravili své syny po ránu slovy: „Dnes je skvělý den na velké věci.“ Pokud nedovedeme říct něco podobného, nezakusíme žádné putování. Putování je něco, co přijímáme od druhých mužů a co jim sami také dáváme, často aniž to tušíme. Musíme dovolit, aby naší duší zatřásla nějaká velkolepá ambice – něco, co nás přiměje vyskočit ráno z postele, co nás zve k tomu, abychom se stali hrdinou ve svém vlastním příběhu, i když víme, že máme víc než jednu tragickou vadu.

*Co volá k hrdinství ve mně?
Jaké velkolepé ambice jsem ochoten se ujmout?*

Hrdina uvnitř

V každém muži je hrdina a jakkoliv to našemu modernímu, cynickému já může připadat jako otřepaná fráze, hlasu tohoto hrdiny bychom měli věnovat pozornost. Mluví o tom, že náš život nepatří jen nám, že život není jen osobní záležitost. Ať už to nám západním individualistům zní sebe-nesrozumitelněji, hranice našeho života dalece překračují naše konkrétní já. Je úkolem náboženství sdělovat nám tuto pravdu naprosto jednoznačně.

Většina z nás ví, že „já“ má své limity. To proto své životy různě uměle přikrašlujeme. Náš vnitřní hrdina chce vykročit za hranice pouhého „jenom já sám“ k „my jsme“ a v posledku k biblicky prožívanému „já jsem“. Sám o sobě je „můj příběh“ moc malý. „Náš příběh“ je zase moc kla-
nový. Ale „Příběh“ umisťuje jedince do skutečně velkého obrazu. „Já“ se pak stává jedním momentem v rámci velkého představení, které se projevuje jako Bůh v dějinách. V tomto příběhu jsme všichni skrytými hrdiny.

*Jak by vypadal posun od „jenom já sám“ k „my jsme“?
Co znamená posunout se od „my jsme“ k „já jsem“?*

Žádná geografická řešení

Každý muž chce objevovat, chce najít něco, co mu tady schází, tím, že se vydá na nějaké nové místo. Přitom ale zapomínáme, že na toto nové místo si s sebou bereme své staré já. Tím pádem se veškeré nové zkušenosti snažíme vecpat do své stávající osoby či do již existujícího světového názoru – nebo je naopak jednoduše vykážeme ven. Vzpomínám si, jak jsem ležel na pláži v Maui a musel jsem sám sobě přiznat, že tu nejsem o nic šťastnější, než když jsem ležel doma na zahradě v Novém Mexiku.

Této představě, že své problémy mohu vyřešit prostřednictvím zážitků načerpaných daleko od domova, se občas říká „geografické řešení“. Různá setkání s tím, co je neznámé, mohou skutečně otevřít nové možnosti a perspektivy – ale jen tehdy, pokud proniknou za naše ochranné filtry a doopravdy nás změní. Častěji však nové zkušenosti fungují jen jako taktika k odvádění pozornosti.

Mladý muž si nakonec uvědomí, že to, co hledá, nejde najít venku. Nic, co se nachází vně našeho já, nás nemůže podstatným způsobem proměnit ani učinit šťastnějšími, pokud nás to nepřeskládá vnitřně.

*Byla někdy doba, kdy jsem na neklid své duše hledal geografické řešení? Kdy to bylo a za jakých okolností?
Kdy jsem si poprvé uvědomil, že žádné geografické řešení neexistuje?*

Prosté a krásné

Je-li muž moudrý, pak putuje po trase, která může na první pohled působit jako kruhová, protože nové věci vyhledává jen proto, aby znovu objevil ty staré. Velké vzorce se nikdy nemění. Cesta vždycky dovádí muže zpět na místo, odkud vyrazil, tentokrát ovšem už odhalil jeho skutečný smysl. Štěstí zakouší na domácí metě, toto štěstí je však nyní hlubší a širší než dřív.

Pro mladého muže představuje tato cesta, které se nejde vyhnout, určitou formu opětovného uskutečňování mýtu o pádu a vzkříšení světa. Albert Einstein se podle svých slov neřídil při práci na teorii relativity ničím víc než přesvědčením, že výsledná teorie bude současně *prostá a krásná*. V mládí si muž svou cestu vždycky představuje jako komplikovanou a plnou obav. Mohu vám však slíbit, že pokud na své duchovní cestě vytrváte, život se nakonec zjednoduší, projasní a zbaví se všeho zbytečného – a přesně to jej činí nádherným!

Co je pro mě krásné? A jak bych popsal prostotu?

Kosmické vejce

Mnoho věřících lidí je přesvědčeno, že západní civilizace se ocitla ve stavu akutní duchovní krize. Od všech hlavních vyznání houfně odpadají spousty lidí a nové stoupence jako by získával jen fundamentalismus. Spousta lidí žije s obrovskou deziluzí. Problém spočívá v tom, že jsme ztratili symbolický vesmír smyslu – „kosmické vejce“ se rozbilo a na utvoření nového se stále ještě čeká. Koherentní svět, ve kterém do sebe kdysi jednotlivé věci zapadaly a dávaly smysl, je napadrt. *Duše může žít bez odpovědí, ale bez smyslu žít nemůže.*

Zoufale hledáme mytický vesmír, ve kterém bychom zaujali své místo a dodali svým životům relevanci a hrdinský rozměr. Mám-li být upřímný, čím dál častěji mě napadá, zda touto novou – a současně nejstarší – mytologií, kterou hledáme, není samotná kosmologie, se skutečně kosmickým Kristem. Jestli něco všichni sdílíme, pak je to beze sporu tento vesmír, jehož součástí všichni tvoříme. Tento vesmír nás všechny shromažďuje uvnitř obrovského světa smyslu a krásy, ovšem aby na nás tento smysl a krása mohly plně zapůsobit, potřebujeme k tomu alespoň špetku vědecko-mystické duše.

Jaké důkazy puknutí kosmického vejce – soudržného vesmíru – nacházím ve svém životě?

Když nemytologizujeme, patologizujeme

Když lidé přijdou o možnost vnímat svůj život jako smysluplný příběh, začnou se rozpadat osobně i kulturně. Individuální i kolektivní duši drží pohromadě mytický vesmír, protože jí poskytuje cíl i smysl. Tento vesmír působí převážně v nevědomí, když se však rozpadne, nastupují choroby, závislosti, neurózy, zoufalství a sebevraždy.

Schopnost cenit si mýtu jsme ztratili zhruba v době osvícenství. Příroda, náboženství, tajemství a rituály, to všechno se stalo věcí minulosti. Nyní žijeme v post-křesťanském věku, kterému vládne racionalismus, jehož hlavní touhou je rozumět, měnit a ovládat.

Pokud však své jednání nemytologizujeme a neobohatíme ho tak o širší smysl, téměř vždy povede k něčemu patologickému a k pocitu, že je všechno špatné, absurdní nebo vyžadující změnu či opravu, a že teprve potom budeme moci být šťastní.

*Co to znamená mytologizovat svůj život
a proč je to tak důležité?*

Smysl symbolu

Meč má ve většině světových mytologií v první řadě kladný význam: symbolizuje schopnost rozlišovat a jednat rozhodně. Meč pomáhá muži odlišit pocity od problémů, které má řešit. Pomáhá mu určit odpovídající hranice a držet se v nich. Muž s mečem ví, kým je a kým není a co je hodno ochrany.

Meč má i negativní význam: zabíjení a smrt. V duchovním smyslu to však znamená nezbytnost zabít, či přinejmenším poznat svou temnou stránku, ono nicotné ego-centrické já. Kromě toho, má-li se zrodit muž, je třeba, aby zemřelo klukovství a snaha „uchovávat si všechny možnosti otevřené“, což bolí, a v kultuře, která podporuje věčnou adolescenci, to bolí ještě víc. Meč tedy může symbolizovat zdravého bojovníka a jeho duchovní stránky i ve svém negativním významu. Meč nemusí vždycky znamenat jen násilí nebo hněv.

*Kdy jsem poznal, že něco v mém životě skončilo?
Kde jsem našel sílu tuto skutečnost přijmout?*

Putování a otázka

Tím hlavním, o co v putování muže vždycky jde, je hledání co nejjasnějších otázek. Kvůli tomu potřebujeme meč rozlišování. Tímto mečem si prosekáváme cestu životními zmatky a vším, co nás rozptyluje, abychom našli své pravé jméno, své pravé já. Anglická slova *quest* a *question* (putování a otázka) mají společný kořen: muž nezačne putovat, dokud nezačne hledat správné otázky. Podle mého názoru je už svět unavený z věřících, kteří mají na všechno hromadu odpovědí.

Právě dlouhý a pečlivý proces, při kterém se učíme klást otázky, nás přivádí k hlubšímu smyslu věcí – a také nás, abych byl upřímný, přivádí ke smutné stránce věcí a k soucitu. Pokud neklademe správné otázky, nezáskáme ani moc smysluplné odpovědi; a prožít kus života úplně bez odpovědí může v tomto smyslu pomoci. Místo abychom hledali nějakou skutečnou moudrost, máme bohužel tendenci hned sáhnout po předpřipravených formulkách, kliše a převládajících názorech. Obávám se, že v tom spočívá příčina toho, že naše veřejná debata je tak dualistická, zlostná a marná. Máme vážně na mnohem víc.

*Jak zní nejhlubší nevyslovená otázka mého života?
S jakými otázkami se po mě právě teď chce, abych žil?*

Hlad po otci

Existuje určitá prázdnota, která vzniká v důsledku absence otcovské energie. Tato otcovská bolest začala být akutní v době průmyslové revoluce, kdy otcové odcházeli brzy ráno do práce a vraceli se domů vyčerpaní až pozdě v noci. Dnes tato situace pokračuje všude tam, kde mají otcové zaměstnání, které je nutí trávit čas na cestách nebo dojíždět do kanceláří v centru města.

Pokud otec a syn nemají dostatek času, který by mohli trávit bok po boku, nedojde mezi nimi k předání zdravé mužské energie. Pokud si potom syn nenajde nějaký zdravý způsob, jak tento nedostatek energie vyléčit či kompenzovat, zaplní se toto uprázdněné místo v jeho nitru nejistotou, depresí, vztekem a horšími věcmi.

Nepředá-li dospělý muž chlapci pozitivní model, může se stát, že pro chlapce bude v dospělosti těžké navazovat vztahy. Může prožívat smutky, které ho ve středním věku začnou zcela drtit. Může mít problémy se sebedůvěrou, jasným úsudkem a se správným výkladem životních situací. Může se stát, že se nevyzná ve vlastních pocitech a že nebude umět soucítit s druhými. Může také být tak silně odpojený od svých nejhlubších pocitů, že se nikdy nenaučí plakat. K řešení těchto problémů vedou lekce, které dovede poskytnout jen muž.

*Kam mohu jít jako muž, abych našel zdravé způsoby,
jak utišit smutek pramenící z hladu po otci? Co mohu udělat,
aby tento pocit ztráty nezakoušeli moji synové?*

Objevit svou pravou tvořivost

Pokud chce muž skutečně poznat, co má dělat, kvůli čemu se ocitl na Zemi, měl by si položit následující otázku: „Co když ta činnost, pro kterou jsem byl stvořen a kterou mám konat, nespočívá v tom, abych vydělal hodně peněz?“ Pokud nejsme ochotni přijmout nižší plat, pak pravděpodobně nejsme připraveni vydat se na výpravu.

Zkouším si představit, jaké dilema museli řešit Petr s Ondřejem, jejichž jedinou obživou bylo rybaření. Ježíš jim řekne, aby zahodili své sítě a „oni hned zanechali sítě a šli za ním“ (Mt 4,20). Museli udělat riskantní krok od pouhého zaměstnání k pravému povolání. Většina z nás si myslí, že to, co nám brání vykročit na cestu, jsou naše do-nebevolající hříchy, jenže *velice často jsou to dobré věci, které nás nepouštějí k věcem lepším či nejlepším* – takové dobré věci, jako je konformita a pohodlná práce.

*Kdybych já byl jedním z dvanácti apoštolů, vyzvaným,
abych opustil všechno, co znám, a následoval cizího
člověka do naprosto nejisté budoucnosti,
jak bych reagoval?*

Učitelé

Jednou z nejobtížnějších překážek, se kterými se dnešní muži potýkají, je nedostatek vhodných průvodců, kteří by nám pomáhali na naší cestě. Existuje žalostně málo učitelů, kteří tu cestu sami prošli a potom se vrátili, aby jí provedli nás. To, co potřebujeme, jsou v jistém smyslu otcovské postavy: muži, kteří na této cestě pokročili o kousek dál – a kteří se z druhé strany vrátili šťastní a moudří.

Dnes je běžné, že známe víc starých lidí než těch skutečných stařešinů, od kterých bychom se mohli něco naučit. Jako muži toužíme po učitelích – a to v každé fázi naší cesty –, kterým můžeme věřit a můžeme se na ně spolehnout.

Kdo jsou mí učitelé? Koho učím já?

Život před naukou

Nikde v Bibli se netvrdí, že by primární autorita spočívala v Písmu či v naukách samotných. Ty slouží jen k tomu, aby ukazovaly samy za sebe k tvrdým faktům reality, k životu samotnému, a odtud pak k opravdovým setkáním s Bohem.

Cílem Písma, stejně jako všech posvátných textů, je nasměrovat nás přímo k tomu, co činí postavy, o kterých se vypráví. Ať už se jedná o Mojžíše, Muhammada, proroka Ezechiele, Buddhu nebo kohokoliv jiného – ti všichni museli přijmout odpovědnost za to, co jim život nachystal. Je možné, že svou cestu nastoupili na popud posvátných textů, obvykle k tomu ale dochází na základě nějakého setkání, a tato zkušenost jim pak umožňuje zůstat na cestě, dodává jim vášnivost a udržuje směr. Nejsou to myšlenky, co nás proměňuje na hluboké rovině. Mění nás setkání s „jiným“.

Když se pak tito lidé vrátí ze své cesty, kterou uskutečnili v reálném životě, nacházejí v Písmu či naukách velikou útěchu. Nikdy nedopustíte, aby se nějaký věroučný systém stal bariérou, která vám brání milovat, žít či poznávat Boha sami za sebe.

*Jakým způsobem je posvátný text součástí mého života?
Jakým způsobem hodlám vstoupit do oněch posvátných
příběhů právě nyní?*

Hlubší otázky

Vzdělání, sekulární i náboženské, zásobuje lidi již mnoho let snadnými odpověďmi na otázky, které si sami ani nekladli. Lidé tyto odpovědi přijímají příliš snadno, a ony se pak ponoří asi tak centimetr hluboko. Ba co hůř, některé z těchto povrchních odpovědí se pro určité lidi stanou pravdami, které pak omílají po celý zbytek života. Tento druh snadno nabytého vědění se může vytratit stejně rychle, jako se objevil. Proč? Protože jde o vědění, po kterém jsme neprahli a netoužili.

Snadné odpovědi nám občas slouží k tomu, abychom se vyhnuli skutečným otázkám. Protože už známe odpověď, přestáváme hledat. Místo abychom vykročili na obtížnou cestu těžce vydobývané víry, sedíme na zadku a neheme se z místa.

Mnoho mužů už dávno nevyrazilo na žádnou cestu. Smířili se s jednoduchými odpověďmi dřív, než se poprali s hlubokými otázkami.

*Jaké snadné odpovědi jsem upřímně prozkoumal
a pak je odkopl z cesty na své duchovní pouti?
Jaké snadné odpovědi mi umožňují,
abych se dál vyhýbal zápasu a touze?*

Příroda je první Boží Písmo

Základem pro morálku bude v budoucnosti především Země a povaha samotného kosmu, nikoliv náboženství (které v tomto smyslu zatím moc dobrou práci neodvedlo). Tato planeta, na které všichni stojíme, nám řekne, že musíme žít prostý život a že musíme žít život zbožný, který naplňuje práce a tvořivost, namísto pouhého konzumu a ničení. A je-li samo stvoření Božím tělem – viditelným projevením toho, kdo je Bůh –, nenavrátili bychom se pak zase domů?

Toto pojetí morálky neznamená nějakou formu uctívání Země. Přijímá však Zemi jako součást Božího sebeprojevení, jako zjevení posvátné přírody, a tudíž jako něco, co je třeba ctít, respektovat a ve všech fyzických ohledech o to pečovat s rozumem i srdcem.

Příroda sama je první, nejstarší a nejjasnější Boží Písmo.

*Co jsem se od světa přírody dozvěděl o Bohu?
Jak se může můj život stát prostším a zbožnějším?*

Stvoření a společenství

Je nezbytné, abychom materiálnímu světu vrátili jeho moc, důležitost, jeho duši i jeho posvátnost. Celá tato planeta je vpravdě čarovnou krajinou. Sv. František by vědomě nešlápl ani na žížalu, ale raději by ji zvedl a položil vedle cesty.

Sv. František z Assisi byl první křesťan, který oslovoval ostatní tvory „bratře“ a „sestro“. Zvířata, slunce, měsíc, rostliny i samotný vzduch vnímal jako tvory s duší, se kterými navazoval vztah, ne jako pouhé předměty k používání. V současném světě, který akutně trpí tím, co spisovatel Richard Louv nazývá „poruchou vyvolanou nedostatkem přírody“, je význam Františkova přístupu nedocenitelný. Zapomněli jsme, jak číst a uctívat první zjevení, kterého se nám od Boha dostalo.

Zbožné vidění přírody bude počátkem skutečného osvícení, spočívajícího v konkrétní lásce k tomuto stromu, radosti z tohoto zvířete, vnímavosti vůči tomuto vánku a schopnosti vidět Boha v této bolesti. A záhy se bude člověk ptát, jaké všeobecné společenství se to neustále rozvíjí mezi ním a vším ostatním. Jde o to nejvelkorysejší a nejlepší všeobecné společenství světců.

*Se kterými součástmi stvoření zakouším
sdílené společenství?*

Velký řetěz bytí

Svůj život na této zemi bereme příliš na lehkou váhu. Dovolujeme ničení Božího stvoření a spolupodílíme se na něm, ačkoliv za ně neseme jakožto jeho správci odpovědnost. K děsivějším aspektům dnešního světa patří to, jak snadno se smiřujeme se zabíjením lidí, zvířat a všeho, co roste, i Země samotné. Co to vypovídá o úrovni naší duchovní vyspělosti? Ničíme, a přitom jistě intuitivně tušíme, že zabíjení je opakem lásky a úcty k Bohu, který je Bohem života.

Víme, že božství se projevuje ve veškeré stvořené kráse a moudrosti, jež nás obklopuje. Přesto právě my, kteří bychom měli v rámci velkého řetězu bytí představovat vyšší článek, jím ne vždy jsme a často jednáme dost sebestředně. Život je v posledku jeden a náš postoj ke kterékoli z jeho částí má dopad na naše postoje obecně. Sv. Pavel říká, že slabším částem těla bychom měli prokazovat „zvláštní čest“ (1K 12,23). Pokud se ke kterémukoli článku velkého řetězu života chováme s neúctou a ničíme ho, přetrhne se celý řetěz a posvátno se vytratí všude.

*Jakou osobní zkušenost mám se stvořením
jakožto posvátným?*

Existuje pouze nadpřirozeno

Jedna představa vládne většině západních dějin: že svět je rozdělen na přirozený a nadpřirozený. A ti z nás, kteří vyznáváme náboženský pohled na svět, z těchto dvou světů často volíme ten nadpřirozený. Přírodní svět vidíme jako něco, nad co se musíme povznést a překonat to. Na tuto snahu vzlétnout do výšin nadpřirozena vynakládáme tolik úsilí, až jsme zapomněli slova středověkých teologů: milost může stavět pouze na přirozenosti. Tyto dva světy nejsou oddělené, ale vzájemně se utvářejí a vyjevují! Pro ty, kteří se naučili správně vidět, je nadpřirozené všechno.

Musíme zůstat pevně ukotveni ve své vlastní přirozenosti, ve všedních událostech a v situacích skutečného života, aby božská milost měla něco skutečného a dobrého, na čem může stavět. Skandál a zklamání, které vyvolával Ježíš, spočívaly v tom, že vypadal úplně jako všichni ostatní; působil zkrátka trochu moc pozemsky a skutečně – a někdy nepůsobil ani trošku duchovně. Kdyby vypadal nadpřirozeněji, nikdy bychom ho nezabili.

*Jak ve skutečnosti vnímám svůj přirozený život?
Kdy jsem se pokusil ho odvrhnout ve prospěch
něčeho nadpřirozenějšího?*

Kdo doopravdy jste?

Střední věk obvykle znamená pro většinu mužů poslední možnost, kdy ještě mohou uskutečnit nějakou opravdovou změnu. Pokud muž do padesátky nic podstatnějšího nikdy neriskoval, pravděpodobně to znamená, že je příliš pevně zakořeněný ve svém každodenním životě, než aby mohl cokoli radikálně změnit.

V tom může spočívat důvod, proč mnoho mužů prožívá krizi středního věku – to Bůh ještě naposledy třese stromem a zve nás. Vzdáte se své iluze? Přestanete být tím, kým si myslíte, že být máte, a stanete se konečně tím, kým doopravdy jste?

*Dosáhl jsem v životě nějakého krizového bodu?
Pokud ano, jaké příležitosti mám ke změně a objevování?*

Příliš brzy na cestu

Mnoho východních tradic nedovolovalo mužům studovat spiritualitu nejméně do období kolem pětatřicátého roku života. C. G. Jung uplatňoval podobné omezení na studenty ve svém institutu v Curychu. V katolické církvi se muž nemůže stát biskupem před pětatřicátým rokem.

Projevuje se zde kolektivní mužská moudrost, která ví, že pokud se muž vydá na cestu příliš brzy, pak pravděpodobně dosud dostatečně nemiloval, nebo dostatečně neselhal, nebo dostatečně netrpěl, aby mohl znát terén cesty v jeho nejzákladnějších ohledech. U takového muže je velká pravděpodobnost, že použije Boha či náboženství pro účely vlastní kariéry nebo k prosazení ega, jakkoliv se přitom bude zapřísahat, že se ničeho takového nedopouští. Přivlastní si pár uhlazených odpovědí, které osobně nijak neprověřil a které shodou okolností prospívají příběhu jeho osobního úspěchu. V rané fázi života si muž stále ještě staví svou soukromou věž a zcela jistě není připraven pomáhat komukoliv druhému se stavbou té jeho. Přesně z tohoto důvodu považovaly téměř všechny kultury náročnou iniciaci za cosi, co je pro muže nezbytné – rozuměly lidské povaze.

*Jak láska, selhání a utrpení dosud utvářely
můj osobní vývoj?*

Chránit vlastní zlato

„Neboť každému, kdo má, totiž bude dáno a přidáno; kdo nemá, bude odňato i to, co má“ (Mt 25,29).

Dokud neobjevíme svou vlastní identitu a nadání, míváme sklony idealizovat si druhé, napodobovat je a stavět je na piedestal. A svou sílu delegujeme na ně, místo abychom ji hledali v sobě a čerpali ze svých vlastních zdrojů. Jde o jistý typ milostného vzplanutí, anglicky *infatuation* – z latinského *ignis fatuus*, „falešný oheň“, který nás nakonec zklame a rozčaruje. Často se zamilováváme do lidí, kteří zdánlivě vládnou nějakou silou, po které sami toužíme: fyzickou přitažlivostí, penězi, postavením, talentem nebo vlivem. Uctíváme druhé za to, že něco dočasně vykonávají za nás, tím se ale míváme s vlastní hodnotou a s vlastním základem. Své zlato budeme dříve či později z této dost nejisté úložny stejně muset vyzvednout. Pokud to neuděláme, zůstaneme věčně chudí.

Kde je právě teď mé zlato?

Rozdat své zlato

Ježíš svým učedníkům často zapovídal mluvit o zázracích, které ho viděli konat. Také ty, které uzdravil, nabádal: „Nikomu o tom neříkejte“. Když my v našem Centru pro akci a kontemplaci provázíme muže iniciačními rituály či jinými intenzivními zkušenostmi, říkáme jim, aby o tom, čím prošli, pár týdnů s nikým nemluvili, ani s manželkou. Říkáme jim: „Nerozdávejte své zlato, dokud není skutečně vaše!“

Jak jednou něco vložíme do slov, jako bychom to zafixovali na filmu, zarazili to na dané úrovni, a tím se často zamezí dalšímu růstu. Slovy svou zkušenost člověk polapí – a o mnoho víc by upřímně neměl ani očekávat. Namísto pokračující zkušenosti se z ní stává spíš majetek ega. Potom nemůže dojít k postupnému rozvíjení ani k hlubší syntéze, ze kterých se stává skutečné zlato, vaše vlastní zlato, zlato nadobro integrované, a člověk přijde i o ten kousíček, který už měl. *Proto nikdy nevydávejte své nejhlubší zkušenosti, dokud jste je neintegrovali jako své vlastní.*

Jak obvykle nakládám se svým zlatem?

Někteří to nazývají osvícením

V klasických duchovních vyprávěních z celého světa prochází hledající muž několika úrovněmi, kterým se dnes obvykle říká úrovně vědomí. Putuje od prostého vědomí ke komplexnímu vědomí a nakonec k osvícenému vědomí, které opět vypadá překvapivě prostě.

První prostota a druhá prostota jsou však ve skutečnosti naprosto odlišné. První prostota je nevyhnutelně naivní a nezkušená. Muž v první fázi také musí ve svém životě rozlišovat – přirozené od duchovního, světlo od stínu, problémy od snazších chvil. Když ale dospěje k osvícení a oně druhé prostotě, umí už začleňovat, přijímat a odpouštět negativní stránky, problémy i rozpory, které se odhalily v prostřední fázi.

Mohli bychom to formulovat také následovně: stárneme a přitom žijeme, milujeme, hřešíme, selháváme, odpouštíme, čteme, čekáme, bojujeme a hledáme, přičemž předpokládáme, že je správné, abychom toto všechno vykonávali pouze vlastními silami. Nakonec však objevíme Zdroj i vedení, a když v tuto širší skutečnost složíme svou důvěru, život se stane opět prostým.

Jak bych výstižně popsal fáze, kterými jsem již prošel?

Kam nás vede duše

„Neboť není nic zahaleného, co nebude jednou odhaleno, a nic skrytého, co nebude poznáno“ (Mt 10,26).

Jaký význam má mluvit o procházení různými úrovněmi vědomí? Není to jen nějaká další psychobublina? Na tuto otázku můžeme odpovědět i následujícím způsobem: protože nejsme schopni porozumět věcem, které zůstávají skryté v nevědomí (a které mohou odpovídat třeba až za devadesát pět procent našich motivů, obav, slepých míst a plánů), musíme je nějak vnést do vědomého světa, abychom je mohli identifikovat a převzít za ně odpovědnost.

Nelze uzdravit něco, co si nepřiznáváme. Náboženství používá pro tento skrytý, temný, „neposlušný“ aspekt naší povahy nejčastěji slovo „hřích“. Hřích je ta naše část, která je nepravdivá; je to jakýkoliv případ, kdy zrazujeme svou pravou přirozenost a svůj nejvlastnější osud. V tomto nejhlubším smyslu jsme vskutku všichni hříšníci a většinu času jednáme z této své hříšnosti. Podle výkladu svatého Řehoře z Nyssy znamená hřích jednoduše odmítnutí růstu.

Kdy jsem zakusil přechod z jedné úrovně vědomí do jiné?

Co tento posun ve vědomí způsobilo?

Vyvřít do vědomí jako sopka

Tím jediným, co může způsobit, aby nevědomí spontánně vyvřelo do vědomí, bývají nejčastěji nechtěná setkání, bolestivé vztahy a nové situace, které nemáme pod kontrolou – nejčastěji prožitky truchlení, veliké lásky nebo nezvladatelného utrpení. Tyto zkušenosti nás dotlačí k vědomí. Nic menšího než zážitky tohoto typu nemá takovou sílu, aby dokázalo strhnout pokličku z naší pečlivě strážené identity a odhalilo nám náš skutečný hřích.

Co u mě vyvolalo erupce nevědomí?

Vzdělávání mužské duše

Nedovedu v mužských příbězích najít jediný případ, kdy by se nějaký muž dobral osvětlení na základě kurzu, studia filosofie, vysvěcení, připojení se k nějaké komunitě nebo chození do školy. To všechno jsou docela dobré věci, ale samy o sobě nás neproměňují.

V mytologických tradicích nemůže mladý muž dosáhnout osvětlení, pokud neutřil nějaké rány, nezakusil zklamání nebo nenarazil na nepochopitelné paradoxy. Muž se musí jako Odysseus vždycky ocitnout v pasti mezi útesem Skyllou a vírem Charybdou. Právě tady se odehrává moudrost.

Je naprosto jednoznačné, že mladý musí svést zápas s temnotou, selháním a zármutkem. Fyzicky může tuto temnotu zakoušet jako bolest nebo hendikep. Intelektuálně ji může zakoušet v zápasech s hádankami, dilematy a absurditami života. Ke světlu nevede žádná přímá, jasná či nepřerušovaná cesta. Právě světlo musí stejně jako světlo fyzické pojmout a překonat temnotu (J 1,5), což nelze uskutečnit pouze v intelektu.

*Do jakých činností jsem se pustil, abych dosáhl osvětlení,
a jaký to přineslo výsledek?*

Musíme opouštět rajskou zahradu?

Pokaždé když se v mytologii setkáme se zákazem „toto ne-
čiň“, můžeme si být jisti, že mladý muž – hrdina – právě to
učiní. Tento vzorec, jehož počátek sahá k nám drahé dvojici
Adama a Evy, nezná téměř žádné výjimky. Právě zde tedy
zjevně spočívá podstata náboženských zákonů – aby byly
porušeny a aby se s nimi zápasilo (či přinejmenším tak to
v zásadě říká Pavel v listě Římanům). Jen tímto způsobem
může člověk zakusit potřebný pocit odloučení, odcizení
a ztráty velkého tajemství a své vlastní pravdy. Teprve pak
může toužit po návratu do rajské zahrady.

A tak se zdá, že pozitivita je vytvářena a přivolávána
negativitou. Pád přivolává obnovení. Vyhnání z rajské
zahrady nás učí, jak moc po této zahradě toužíme. Poru-
šení pravidel nám ukazuje důvod, proč byla tato pravidla
vůbec zavedena.

Jak negativita vyvolala v mém životě něco pozitivního?

Co nám schází

„Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky“ (Mk 2,17).

Jak se zdá, je nezbytné zažít nejprve odcizení a osamělost, projít cestou pádu, než budeme schopni začít i jen toužit po cestě návratu. Většina z nás musí toto odloučení pocítit velmi silně, než poznáme, po čem skutečně toužíme a co doopravdy chceme. Do rajske zahrady nemůžeme jen tak vejít sami od sebe, dokud jsme nebyli od zahrady odloučeni. Takzvaný „pád“ Adama a Evy nepředstavuje nějaké neštěstí: je to předobraz toho, co se stane a pravděpodobně musí přihodit každému z nás.

To vše znamená v zásadě jen následující: muž se musí jednoho dne probudit a uvědomit si: „Jsem naprostý pitomec a už mě štve, jak mě všechno pořád štve.“ Teprve takový moment se může stát počátkem zralé duchovnosti.

*Kdy jsem si začal uvědomovat, po čem doopravdy toužím,
co mi schází?*

Odvědění

Osvícení (J 8,12) nelze vykonstruovat, zmanipulovat nebo dostat na objednávku. Vždycky ho předává jeden druhému. Moudrost není projekt typu „udělej si sám“. Duch vane, kudy se mu zlíbí, a nám, kteří jsme se vydali na cestu, nezbyvá než naslouchat jeho poučení a zůstat otevření. Toto Ježíš nazýval vírou.

Ve skutečnosti můžeme sami dělat jediné: prosit o milost, abychom byli dostatečně otevření a ochotní rozpoznat tajnou bránu, kterou Bůh otevírá právě nám. Tato brána se téměř vždycky ukazuje v podobě nějakého utrpení – fyzického, vztahového, emocionálního, intelektuálního či strukturního. Utrpení definuji jako něco, co se člověku přihodí, co nemá pod kontrolou.

V osvícení nejde ani tak o vědění jako spíš o „odvědění“, nejde v něm ani tak o učení jako o odnaučení. Jde v něm o to, vzdát se a nechat věci plynout, ne o to dosahovat výsledků a přivlastňovat si je. Spočívá spíš v tom, aby člověk vstoupil do tajemství, než aby dosáhl mentální jistoty.

Milost osvícení přichází vždycky naprosto nevypočítatelně a jedinou smysluplnou odezvou na ně je vděk v srdci a uznání faktu, že tajemství nás vždycky přesahuje.

Kdy jsem zažil osvícení a jaký podnět k němu vedl?

Narazit do zdi

Každá hrdinská výprava začíná parádní fanfárou a obrovským očekáváním. V polovině cesty však začnete narážet na vlastní limity. Když je člověku něco málo přes dvacet let, připadá mu skvělé být hrdinou, přistavovat si ke stěnám žebříky a šplhat pořád výš, dobývat to a ono. Kdesi v polovině příběhu vás vaše hrdinství nechá na holičkách. Třeba, jak to popisuje Thomas Merton, si uvědomíte, že jste si opřeli žebřík o špatnou zeď. Nebo cestou zjistíte, že jste docela obyčejný muž. Je možné, že pravé hrdinství spočívá právě v přijetí tohoto poznání.

Tady určitě tkví příčina toho, proč Ježíšův život promlouvá k lidem, kteří narazili na vlastní hranice. Ježíš nepůsobí jako typický hrdina, ale spíš jako oběť, jako někdo, kdo podle mnoha standardů selhal – byl dotlačen do slepé uličky a popraven v nejlepších letech života.

Je smutné, že většina kultur vychvaluje a odměňuje onen raný heroismus první poloviny života, ale jakmile dojde na tichou svatost a oddanost skutečných světců ocitajících se v polovině cesty, odvrací pohled.

*Jak budou vypadat závazky, které na sebe беру,
čím více se vzdálím od počátku cesty, kde se všechno zdá
zářivé a nadějně?*